

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De SS. Eusebia Abbatisa Et Sociabus XXXIX Monialibus VV. MM. Apud
Massiliam In Provincia Galliæ Sylloge De cultu et martyrio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

AUCTORE
J. G.

scriptores tom. 3 col. 113. Iperius autem (seu Joannes le Long) seculo XIV fuit. Sed sive monachi Benedictini post Amalfridi et Aurianæ mortem in Hunulfi-curtense monasterium introducti fuerint, sive non; equidem S. Lietphardi biographus, quod supra dicebam, seculo X etiamnum ibi sanctimoniales exstitisse, est auctor; post verba proxime citata modum, quo S. Lietphardi corpus seculo X sub Fulberto, Cameracensi episcopo, translatum fuit in Hunulfi-curtense monasterium, ita explicare aggressus: Harum sanctimonialium una lumina privata etc: Atque adeo nihil videtur nobis obesse, quo minus ab Aurianæ obitu, quicquid Iperius dicat, Valeria præesse potuerit sanctimonialibus Hunonis-curtensibus; quamquam nec id ob veterum monumentorum inopiam certo factum credamus.

sed Lietphardi socii non videntur fuisse.

14 Ceterum ex hactenus dictis colliges, non modo SS. Pollenæ et Valeriæ tum inter se, tum cum S. Lietphardo fraternæ necessitudinis vinculum incertum esse, sed falli etiam Gazetum, dum eas ex Anglia, ut Hunulfi-curte fratris sui excurias venerarentur, venisse in Belgium scribit; cum seculo dumtaxat X eo e Tricallensi vico S. Lietphardi corpus fuerit delatum. S. Lietphardi biographo etiam haud satis congruit, quod Saussayus ait, SS. nimirum virgines Valeriam et Pollenam S. Lietphardo in peregrinatione Romana socias adhæsisse: hoc enim pacto martyrum titulo, quem tamen illis nusquam tributum reperio, perinde ac earum frater, ut volunt, videntur decorandæ fuisse: nam non solus Lietphardus sicariorum manibus perit, sed

omnes etiam ejus socii: Cum expleto voto, inquit, S. Lietphardi biographus, illi jam in patriam reverterentur, ut ad memora Aridæ Gamantiae ventum est, satellites iniquitatis consurgunt, trucidant universos: inter quos et B. Lifardum presulem, Deum (in cujus confessione permanserant) invocantem, martyrio consummarunt. Si unum truncidarunt S. Lietphardi sodalium; qui necem Sorores ejus evasere?

15 S. Vindicianus, Cameracensis episcopus, qui supra monasterium dicitur modo quidem condidisse, modo vero consecrasse; in ejus Vita tom. 2 Martii pag. 79 multa eidem monasterio de suo contulisse dicitur: quam verosimillime ob causam perinde ac Amalfridus ejusdem conditor auduit. Quod vero Castellanus ait, S. Pollenæ reliquias (Tricalto, ut insinuare videtur) Hunonis-curiam fuisse translatas, nescio, qua auctoritate nitatur, nec inveni usquam. Certe illic erant jam inde a seculo septimo, ex dictis supra: proin non fuere saltem Tricalto Hunonis-curiam una cum S. Lietphardi exuviis deportatæ, quod forte Castellanus existimavit. Ubi de Valeria agit, observat, eam in quodam Ms. vocari Tricallensem (S. Valière de Trécaut) sed qua de causa, nunquid ibi nata sit, aut humata, nunquid inde ejus reliquiæ aliquando Hunonis-curiam translatae fuerint, ambigit ipse, nec nos certo edicere possumus. De obsidione Fani S. Quintini, ejusdemque expugnatione, qua SS. Valeriæ, Pollenæ et Lietphardi reliquiæ perditæ dicuntur, anno 1557 per Hispanos facta, consule Claudium Hemeræum ad annum prædictum in Augusta Viro-manduorum illustrata.

DE SS. EUSEBIA ABBATISSA

ET SOCIABUS XXXIX MONIALIBUS VV. MM.

APUD MASSILIAM IN PROVINCIA GALLIÆ

C. S.

SYLLOGE

De cultu et martyrio.

FORTE SEC.
VIII.
Coluntur hæc
ab anno
1755 Officio
animo Do-
minica se-
cunda
Octobris,

Inter monumenta de Sanctis, ad hunc VIII Octobris diem in Opere nostro memorandis, a decessore meo piæ memoriæ Joanne Stillingo deposita, sunt litteræ amplissimi domini Josephi Antonii de Brantes, ecclesiæ metropolitanæ Avenionensis thesaurarii ac penitentiarii, ob sua de Museo nostro merita sæpe laudati laudandique, per quas anno 1759 nos monuit, Massiliæ in Provincia Galliæ Dominica secunda Octobris, Officio ritus duplicis non impedita, annuo Officio ejusdem ritus coli SS. Eusebiam abbatissam monasterii olim a S. Joanne Cassiano prope Massiliam conditi, et triginta novem Moniales, ejusdem subditas, pro fide ac virginitate sua ab infidelibus trucidatas. Prædictum autem Officium (ejusdem amplissimi viri verba recito) concessum fuit ex decreto illustrissimi ac reverendissimi domini episcopi Massiliensis die XXVII Maii, MDCXXXIII; ac proinde illustrissimi Henrici le Belsunce, qui eo tempore Massiliensi ecclesiæ præfuit.

2 Verosimillime is harum sanctarum Virginum

Martyrum memoriam prædictæ Dominicæ secundæ Octobris pro arbitrio suo affixerit, quod illa nullum certum suo cultui sacrum diem haberent. Certe ego nullam earum apud Martyrologos memoriam reperi, præterquam apud Arturum a Monasterio in Sacro Gynæceo, cui easdem, nescio, qua de causa, ad diem xxx Decembris his verbis inseruit: Apud Weaunense monasterium diocesis Massiliensis, passio sanctarum Eusebiæ et Sociarum sanctimonialium Virginum, quæ mira constantia pro tuitione castitatis et fidei decertantes martyrii palmam reportarunt. Ita Arturus, silentibus omnibus ceteris martyrologis, tam antiquis, quam recentioribus, scriptoribus interim aliis, qui de iisdem honorifice meminissent, antiquum earum sacrum cultum non asserentibus, aut certe non probantibus, quin etiam eorumdem aliquibus nec Sanctarum aut Beatarum titulo illas honorantibus.

3 Sacram tamen venerationem indicant, quæ habet Joannes Baptista Guesnay in S. Joanne Cassiano illustrato lib. 2, cap. 22, § 2, num. 8, ubi

A ubi de inferiori S. Victoris apud Massiliam ecclesia (ad quam illarum omnium corpora antiquitus translata dicuntur) tractans, sic ait: E regione autem illius speluncae amplius quoddam et patentius sacellum, cui nomen BEATÆ VIRGINIS A CONFESIONE, summa frequentia celebratum, tum ob elegantem beatæ Virginis propositam in eo effigiem, tum quia in eo novem et triginta dicatarum Deo Virginum, a Saracenis Vandalsque interfectarum, corpora sepulta sunt, eoque fit, ut et puellæ cæteræque mulierculæ ab illius aditu etiamnum hodie, ut et a majoribus religiose observatum vidimus, prohibeantur. Ideo enim ferreis cancellis ex munificentia et liberalitate reginæ cujusdam, et Salyorum comitis, septum est. Ad hujus sacelli dexteram marmoreo sepulchrum constitutum est, in eoque S. Eusebiæ, earumdem novem et triginta Monialium quondam abbatissæ, ossa condita. Earumdem cultum etiam clarius idem scriptor asserit in *Annalibus ecclesiasticis Massiliensibus ad annum Christi 477, num. 8, ubi de iisdem sic pariter loquitur.*

B 4 Sacræ Martyrum exuviæ postea (post earum martyrium) a Massiliensibus ad urbem transvectæ apud S. Victoris Cassianitarum monachorum primarium cœnobium collocatæ sunt, ubi amplius quoddam et patentius sacellum etiamnum visitur in interiore templi parte, in quo religioso cultu et summa cum veneratione asservantur. *Hæc Guesnays octoginta fere annis ante concessum a Belsuncio supra dictum Officium, ut proinde nemo suspicari possit, sub eodem episcopo ceptum esse, quod in Lectione ejusdem Officii dicitur: Earum ossa in subterraneo S. Victoris templo condita veneratione religiosa coluntur. Huc etiam facit, quod in Lectione propria Officii illarum legitur, quodque in antiquo Ms. etiam memorati asserit supra laudatus illustrissimus Belsuncius tom. 1 Historiæ seu Antiquitatis ecclesiæ Massiliensis pag. 292, soluisse olim observari in earum monasterio in civitatem translato, ut, quotiescumque virgo vel ad tyrocinium, vel ad Religiosam professionem admittenda esset, ei S. Eusebiæ Sociarumque martyrium, veluti invictæ in servanda castitate constantiæ exemplum et incitamentum a sacerdote revocaretur in memoriam. Dubium enim non apparet, quin quarum merito tanti fecerunt martyrium, eas sacra quoque veneratione fuerint prosecutæ.*

C 5 Hæc omnino faciunt, ut credam, harum Martyrum qualemcumque cultum Belsuncio longe esse antiquiorem, sed ab hoc anno Officio actum; cumque illæ nullum certum diem sibi sacrum ante habuissent, Dominicæ secundæ Octobris pro arbitrio illius afficium fuisse. Hinc ulterius statui, has sacras Virgines Martyres a nobis minime prætermittendas esse, sed ad hodiernum Octobris diem, circa quem secunda ejusdem mensis Dominica ecclesiastico more solet recurrere, locus eis inter Sanctas dandum. Nunc officium illud, quale laudatus dominus De Brantes manu sua descriptum nobiscum communicavit, subjicio: Dominica secunda Octobris, alia festo duplici non impedita. Commemoratio SS. Eusebiæ et Sociarum ejus Virginum et Martyrum, duplex. Omnia de Communi Virginum, ut in Breviario Romano. Ad MAGNIFICAT ET BENEDICTUS Antiphona: PRUDENTES VIRGINES etc. Oratio: DA NOBIS, QUÆSUMUS etc., ut in eodem Breviario pro pluribus virgi-

nibus. In i Nocturno Lectiones de Scriptura occurrente.

6 In ii Nocturno Lectio iv. « Eusebia, virgo insigni pietate illustris, sacrarum virginum monasterio præfuit, quod olim beatus Cassianus in agro Massiliensi non procul a S. Victoris templo extruxerat. Irruentibus in monasterium infidelibus, sacras Virgines, de vita retinenda minus, quam de pudore servando sollicitas, hortatur Eusebia, nasum sibi præcidant, ut cruento spectaculo barbarorum accendantur feritas, libidoque extinguatur. Quod cum incredibili animi alacritate et ipsa et cæteræ omnes præstitissent, barbari primum rei novitate attoniti, tum furore perciti, eas numero quadraginta, Christum mira constantia confitentem, immaniter trucidarunt. »

7 Earum ossa, in subterraneo S. Victoris templo condita, veneratione religiosa coluntur. Certissimis constat monumentis, in earumdem monasterio, quod intra Massiliæ muros translatum, nunc Sancti Salvatoris nomen obtinet, olim moris fuisse, ut, quotiescumque virgo aliqua, vel ad ponendum vitæ cœnobiticæ tyrocinium, vel ad vota emittenda admitteretur, abbatissæ Eusebiæ Sociarumque martyrium illi sacerdos, velut maximum constantiæ incitamentum, in memoriam revocaret. Lectio v et vi ex Libro S. Cypriani de Disciplina et habitu virginum: NUNC NOBIS AD VIRGINES etc., ut in Breviario. In iii Nocturno Homilia S. Gregorii, ut in Comuni primo loco. Nunc ad hæc pauca, quæ de sanctis hisce Virginibus novimus, quædam annotemus.

8 Ac primo quidem isthæc ex sola traditione haberi, argumento est, quod hanc laudent Ruffii in sæpe dicta Historia tom. 2, pag. 58, nec earumdem Acta vel Passionem usquam laudari viderim. Quod vero attinet ad locum, quem illæ religiosa vita ac fuso sanguine consecrarunt, nemo est, qui dubitet, aut dubitare possit, quin hic ille parthenon sit, quem Gennadius in Catalogo virorum illustrium, a S. Joanne Cassiano apud Massiliam conditum, ac tempore, quo scribebat, superfuisse, tradidit his verbis: Cassianus, natione Scythia, Constantinopoli a Joanne magno episcopo diaconus ordinatus, apud Massiliam presbyter condidit duo, id est, virorum et mulierum, monasteria, quæ usque hodie extant. Hæc Gennadius, presbyter Massiliensis, mortuus, circa finem sæculi v, ante cujus medium Joannes Cassianus, utriusque monasterii fundator, obierat. Ut vero conveniunt omnes de parthenonis conditore S. Cassiano, ita de ejusdem primo situ dissentiunt aliqui, aliis illum prope celebre S. Victoris apud Massiliam cœnobium, aliis cum Guesnayo multo ab eadem civitate remotius primo conditum censentibus, ut jam observavit Cuperus noster ad diem xxiii Julii in eodem S. Cassiano § 9, ubi eandem questionem Massiliensibus decidendam reliquit.

9 Guesnayum secutus Arturus in Gynæceo sacro S. Eusebiæ cum Sociabus apud Weaunense monasterium annuntiavit; oppositam sententiam tenuit auctor Lectionis Officii recitatæ, Belsuncius in Opere citato et Dionysius Sammarthanus tom. 1 Galliæ Christianæ col. 695 in abbatiæ S. Salvatoris, quod nomen idem parthenon jam abhinc non paucis seculis in civitatem Massiliam translatus hactenus servat superstes. Eundem ab exordio suo S. Mariæ Virgini dicatum fuisse, ait ibidem

AUCTORE
G. S.

cum quarto
Lectione propria, quam

hic damus.

ex traditione
compositam:
earumdem
monasterii

F

situs controversus ac notitia.

avtores
C. S.

ibidem Sammarthanus; deinde autem S. Cassiano, docet ex Epistola S. Gregorii Magni ad Respectam abbatissam, quæ monasterio, quod in honore S. Cassiani est consecratum, præfuisse in ea legitur. Exstat ea Epistola in ejusdem sancti Pontificis Registro lib. 7, num. 12. Addit præterea laudatus Gallie Christianæ auctor, idem monasterium etiam S. Quiritii, alias Cyrici, martyris Tarsensis, nomine ex depositis in eo ejusdem Sancti reliquiis aliquando appellatum fuisse; idque ita credi ex epitaphio Eusebiæ abbatissæ S. Quiritii, de quo sermo fiet inferius. In eodem denique monasterio, ibidem ex Vita S. Cæsarii Arelatensis episcopi, per Cyprianum scripta, observat, S. Cæsariam virginem, ejusdem sancti episcopi sororem, priusquam suo Arelatensi parthenoni præfecta fuit, cœnobiiticis institutis imbutam fuisse. Vide in Opere nostro ad diem XII Januarii, ubi de eadem S. Cæsaria, et ad XXVII Augusti, ubi de ejusdem sancto fratre Cæsario actum est.

Martyrium
a barbaris
illatum
Guesnayus
seculo V,
alii, seculo
VIII,

10 *Eo itaque in monasterio per S. Joannem Cassianum condito, ac tunc temporis certe extra civitatem Massiliensem sito abbatissa præerat. S. Eusebia, quando triginta noem Monialibus suis memorabilis istius pro tuenda virginitate sua facinoris auctor exstitisse, et cum iisdem omnibus martyrio coronata fuisse in Lectione Officii ecclesiastici narratur. At martyrii annus, imo seculum, omnino latet. Joannes Baptista Guesnayus in Annalibus provincie Massiliensis id eis circa annum Christi 477 a Vandalis piratis illatum credidit; in Cassiano autem illustrato, nullo anno designato, eidem tamen seculo v. inæruit. Ab eo longe dissentiunt alii id ad seculum VIII, et ad Saracenicæ prædationes differentes, quibus assentiri videtur Mabillonius tom. 2 Annalium sui Ordinis, ubi, postquam aliquot Saracenorum eodem seculo in Gallias irruptiones recensuerat num. x. ita pergit.*

alii etiam
ix illigant.

11 *Huc etiam revocant nobile factum sanctimonialium quadraginta cœnobia S. Cyrici, prope Massiliam a B. Joanne Cassiano erecti, quæ, hortante Eusebia, matre et abbatissa, ne suæ pudicitie vis a Saracenis inferretur, nasum sibi præcidisse traduntur. Hanc de tempore sententiam, velut probabilem, etiam secutus est illustrissimus Henricus Belsuncius in Historia Massiliensi tom. 1, lib. 4, num. 6, certamque credidit Jacobus Longuevallius, Societatis nostræ presbyter, tom. 4 Historiæ ecclesiæ Gallicanæ ad annum Christi 731. Neque illam a verisimili alienam censuerunt Ruffi in Historiæ Massiliæ tom. 2, lib. 10, magis tamen propendentes pro seculi noni anno circiter 67. Mihi sane nihil pro certo seculo figendo occurrit; præplacet tamen pro seculo octavo opinio. circa cujus scilicet annum trigessimum etiam S. Porcarius abbas cum quingentis monachis in sua Lerinensi maris Mediterranei insula a Saracenis trucidatus martyrii palmam obtinuit, ut videre apud nos licet ad diem XII Augusti, ubi eorum Acta data sunt.*

Inscriptio
tumuli, qui
S. Eusebiæ
creditur,

12 *Plura dicenda non habeo præter aliquam de tumba marmorea, in qua S. Eusebiæ corpus seorsum a Sociarum corporibus servari creditur; qua de re Mabillonius in Annalibus Benedictinis post verba superius recitata sic ait: Exstat in sancti Victoris monasterio Eusebiæ tumulus, cui imposita est ejusdem Heroïnæ effigies, dimidia facie et naso mutila, cum hoc epitaphio, præfixo Christi monogrammate, in hunc modum mendosissime scripto.*

Hic requiesset in passe Eusebia religiosa,
Magna ancilla Domini,

Qui in seculo ab heneunte etate sua vexit
Seculares, annus XIII. et ubi a Domino
Electa est, in monasterio sanctorum Cyrici
Servivet annus quinquaginta; recesset

Sub die pridie Kall. Octobris, indictione sesta.
13 *Eandem inscriptionem fere æque vitiosam recensent Ruffi tom. 2 Historiæ Massiliæ lib. XI, pag. 128, qualem hic etiam subjungo:*

P. hic requiescit in passe eusebia religiosa
magna ancilla dni.

qui in sæculo ab heneunte etate sua vixit
seculares annus XIII. et ubi a dno
electa est in monasterio sanctorum Cyrici
servivet annus quinquaginta recesset sub
die pridie Kald. Octobris indictione sexta.

Utro loco epitaphium illud rectius relatum sit haud equidem possum divinare; si tamen reverte hodiernæ S. Eusebiæ sit, fuerit illa annorum quatuordecim, dum monasticam vitam eo in monasterio aggressa est, et post exactos in eodem annos quinquaginta, sexagenaria major obierit die ultima mensis Septembris. Sed hodiernæ S. Eusebiæ esse, non probat inscriptio. Ut enim denus, per voces Magna ancilla Domini abbatissam designari, unde notivimus, hanc non homonymam Sanctæ hodiernæ esse? Certe nullum in eo epitaphio verbum occurrit, quod Eusebiam, cujus est, eandem naturali morte excessisse, facit suspicari: monogramma autem Christi, cujus Mabillonius meminit, apud Ruffios non legitur, nisi id per solam litteram P indicatum voluerint.

14 *Etiam minus hanc in rem colligi potest ex ipso tumulo marmoreo, cui epitaphium istud inscriptum est, quem Ruffi loco supra citato exhibent, quemque illustrissimus Belsuncius in sæpe laudato Historiæ tom. 1, pag. 291 et sequenti sic, sed verbis Gallicis, exponit: Harum Martyrum corpora translata fuere ad abbatiam S. Victoris, ubi hodieque sunt in ecclesia subterranea. S. Eusebiæ corpus jacet in tumulo marmoreo quadrato oblongiori, ac intra quoddam cavum (Gallie niche) impositum, ita ut sola conspici possit ejus pars antica, quæ tenuiori sculptura exhibet tumbam striatam. In medio tumbæ in limbo orato dimidiata figura humana est, cujus nasus mutilatus est, quam dominus Lucas Acherius effigiem S. Eusebiæ esse credidit. Habet illa capillos admodum breves spissosque, vestemque senatoriæ Romanæ satis similem.*

15 *Sub limbo visitur femina nuda, semi-recubans, sinistro cubito innixa, vultumque avertens ex horrore draconis, qui retro ipsam prodire videtur, caputque suum versus illam, ut devotè, vertere. Fortasse symbolum Mulieris Apoclypticæ est, quale in aliis quoque vetustis monumentis visitur. Tumba marmorea non totam saxi cui incisa est, faciem occupat. A dextris spectatur effigies viri in pedes erecti, longum baculum manu tenentis, cujus sola superest extrema pars, quam habet in manu, ac duorum infantium, qui genibus inniti ac flere videntur. Ab alia parte vir stat, habens fructum in manu, ac post eum cista ex qua folia prodeunt. Dubitatur, an is tumulus pro S. Eusebia factus fuerit. Est, cur hic illa antiquior appareat, et in ea tempore martyrii ipsius conturbatione non suppositi tempus ad tumulum ejusdem reliquiis reponendis conficiendum: primumque, qui repertus fuerat, fuisse adhibitum. Hactenus Belsuncius,*

A *suncius, qui præterea asserit, figuram tumuli a Ruffis datam satis accuratam esse, præterquam quod capita mulieris ac draconis in hac multo elevatiora sint, quam in ipso tumulo marmoreo.*

ut ad traditionem hic recurrendum videtur.

16 Quo magis ego eundem tumulum apud Ruffios considero, eo mihi verosimilius apparet, non fuisse illum ad condendum S. Eusebiæ corpus primo compositum. Nam est gies illa, quam Mabillonius verbis num. 12 datis, ac teste Beluncio, etiam Acherius S. Eusebiæ esse crediderunt, toto habitu suo, nudoque capite, ac velut tonso capillitio virum potius, quam Deo sacram

virginem exhibet; sola vero nasi mutilatio, quæ ex pio ejusdem Sanctæ facinore huic opinioni fortasse causam dedit, casu, ut sæpe alias assolet, potuit fieri. Itaque operæ pretium non fore duxi, eundem tumulum æri incidendum curare; nec conjecturas meas, utpote quæ ad propositum nostrum nil pertinent, Belsuncianis visum est addere. At unde igitur, inquires, scitur, in eodem tumulo celebris S. Eusebiæ abbatissæ ac virginis ac martyris ossa contineri? Id equidem ex sola traditione haberi existimo. Si quis certiora protulerit, libenter docebor.

ACTORUM
C. S.

DE S. RAGENFREDE ABBATISSA

DONONI PROPE VALENCENAS IN HANNONIA

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS

I. G.

B § I. Actorum S. Ragenfredis, quæ Sollerius obiter discusserat, amplior
E
notitia: singulorum fides: Sanctæ in Fastis sacris annuntiatio.

CIRCA ANNUM
DCCCV. Inter
Acta S. Ragenfredis,
circa quæ
Sollerius sua
olim dubia
frustra pro-
posterat,

D e Dononiensium nobilium, ut passim vocantur, Canonissarum parthenonis situ sat sæpe in nostro Opere, ac nominatim tom. 3 Aprilis pag. 73 et pag. 628, rursusque tom. 1 Julii pag. 266 a decessoribus nostris actum fuit, ut idem hoc argumentum revocare, supervacaneum omnino foret. Nec esset quoque admodum necesse, ut post latum a Sollerio de S. Regina ejusque filia S. Ragenfredis Actis iudicium, altera horum ampliorque notitia hic subministraretur, nisi laudatus decessor noster cit. tom. 1 Julii pag. 267, num. 4 Commentarii sui de S. Regina, eadem illa, tum manu exarata, tum typis vulgata, Acta, quæ longiores de Sancta nostra narrationes appellat, ad hujus natalem VIII Octobris, ex professo examinanda remisisset. Nimirum induerat is sibi, credo, in animum, indubie fore, ut ad ea, quæ humanissimis suis litteris die xx Mati anno 1715 de S. Regina ejusque Sancta prole Ragenfrede proposuerat dubia, tandem aliquando responsum aliquod a Dononiensium rerum peritis vel ad se, vel saltem lapsu temporis ad suos posteros submitteretur, cujus subsidio utcumque saltem ad crism exigi aut emendari ad hunc diem possent non ea dumtaxat, quæ in contractis Jacobi Guisii Annalibus Hannoniæ, Gallice anno 1531 Lutetiæ Parisiorum editis, sed et cetera omnia, quæ in ejusdem Guisii Annalium, Latine fusius scriptorum, ac hactenus ineditorum, fragmentis nostris, atque in prolifica Joannis d'Arleux lucubratione Gallo-Belgica Ms. multo verbosius, quam verius, de Sancta nostra ejusque matre adstruuntur.

2 At sua spe falsus fuit Sollerius, nec mihi inde post novos in eundem scopum conatus multo melius, quam ipsi, ex votis res successit. Quod quidem absit, ut eorum, qui vel S. Ragenfredis vel parthenonis ejus res penitus perspectas habere debent, aut inertia aut aversa a suæ gentis hagiophilis voluntati adscribam; ut contra soli veterum monumentorum, summa, qua ipsos laborare comperi, inopia id tribuendum sit. Fa-

ciunt hæc, ut spem, de nobis ad hunc diem conceptam, explere omni ex parte penes me non sit; utque etiam paulo diversam ab ea, quam alias sequi optassem, in illustranda S. Ragenfredis Vita inire viam cogar. Non propterea tamen sciens volensque prætermittam intactum, quidquid ad Sanctæ nostræ gestorum ecclesiasticæ ejus cultus, nec non ejusdem, ut spem fecit Sollerius, parthenonis illustrationem conducens, post sedulam longamque indagacionem, aliunde mihi in manus venit, aut amplissimi eruditissimique Domini, Henrici Dionysii Mulle, Cameracensis ecclesiæ metropolitanæ decani, et archidiaecesis ejusdem vicarii generalis atque officialis, summa solitaque humanitate suppeditatum fuit.

3 Ab indicata num. 1 ampliore Actorum notitia exordium duco. Ac primo quidem SS. Reginae et Ragenfredis Vitam, seu, si ita vocare malis, priorem Legendæ partem, quam præfatus Guisius, ex Ordine S. Francisci Theologiæ doctor, et seculi XIV exeuntis auctor, in suos Hannoniæ Annales Latinos, hactenus ineditos, lib. 12, cap. 26 et 3 seqq. intulit, non posse inter monumenta S. Ragenfredi cœva aut supparia censi, vel ex eo evinci potest, quod eodem lib. 12, cap. 31 de Fredesende, quæ saltem non citius, uti videtur, quam anno 1034 Dononiensibus monialibus præfecta fuit, hæc verba legantur: Ipsa enim Vitam sanctæ Reginae et miracula sanctæ Ragenfredis describi præcepit. Nec est, cur quisquam verbum illud describi, aut ei in Annalibus Hannoniæ Gallice editis respondens vernaculum escribere, ita exponendum contendat, quasi vero sub medium seculum XI vita illa non primum composita, sed ex antiquo seu parum proveci seculi IX codice in recentem mere transcripta tunc fuisset: nam verisimile non est, auctorem Vitæ illius, Dononiensem, uti apparet clericum, si S. Ragenfredi æqualis aut suppar exstitisset, partem S. Reginae, cujus etiam Vitam scribebat, ignoraturum

primum locum tenet SS. Reginae et Ragenfredis Vita, quæ ab auctore non coarctat